

'Op lange termijn staan we er slechter voor dan Italië'

INTERVIEW BART VAN CRAEYNEST EN WILLEM SAS De cijfers kleuren donkerrood, de uitdaging zilvergrijs, de toekomst alles behalve rozig. De economen Bart Van Craeynest en Willem Sas maken de toekomst van het land op. 'Als inertie een kwaliteit is, scoort België goed.'

Het economische nieuws beheerst de actualiteit. Hoewel de begroting diepgrood kleurt, blijven structurele hervormingen van de welvaartsstaat uit. Tegelijk trekken de inflatie en de energiereis diepe sporen door het economische weefsel. De vrees dat België moeilijk tijden tegenoverstaat, neemt toe. Ook Bart Van Craeynest, hoofdcommissie bij Voka, en Willem Sas, onderzoeker en specialist staatshervoering, krabben zich in de haren.

België staat er slecht voor als we afgaan op de voorspellingen over de begroting. Hoe erg is de toestand volgens jullie?

Sas: 'De kwestie wordt vaak te zwaar-waart voorgesteld, ook in de media. Op korte termijn is er niet direct een probleem. De Belgische netto investeringspositie, die aangeeft wat de wereld ons schuldig is, ziet er goed uit. Maar hoe langer de termijn wordt, hoe slechter de vooruitzichten zijn.'

Van Craeynest: 'We zijn zeker geen Griekenland aan de Noordzee. Diergelijke hyperbalie helpen ons niet vooruit, integendeel, ze werken eerder contra-productief omdat je er investeerders mee afschrikt. Wat ik vooral problematisch vind, is dat het beleid niet flexibel op de lange termijn.'

Sas: 'Het jaarlijkse begrotingstekort krijgt veel aandacht, maar dat cijfer maakt eigenlijk weinig uit. Je moet vooral kijken naar de uitgaven die in de toekomst gepland zijn. En dan is de balans heel slecht. De Europese Commissie plaatst ons in haar Fiscal Sustainability Report al jaren bij de landen met een hoog risico. Dat komt door de vergrijzing, die structurele uitgaven vergt.'

'Deze regering heeft het mini-mumpactien en de lonen in de zorg opgetrokken. Dat zijn verdedigbare ingrepen, maar het zijn ook meer structurele uitgaven waar geen financiering tegenover staat. De lichten staan nog niet op rood, maar op termijn moet er iets gedaan worden. Landen als Italië en Spanje worden vaak problematisch genoemd, maar zij hebben wel al hun pensioensysteem hervormd. De noordelijke landen in Europa staan een grotere pensioenfuturaar te wachten dan de zuidelijke. Op lange termijn is de houdbaarheid van de schulden in Italië beter dan bij ons. Maar dat lees je niet op Twitter.'

Van Craeynest: 'De zuidelijke landen hebben een slechte uitgangspositie, maar ze hebben hun toekomst wel op orde. De noordelijke hebben een goede uitgangspositie, maar hun toekomst ziet er minder gunstig uit. België heeft nu een uitgangspositie noch de toekomst op orde. Wij leven in de *woestijn van de werksaamheden*.'

In de politieke discussies ligt veel nadruk op de werksaamheidsgraad.

Als die maar op 80 procent wordt gebracht, komt alles in orde, lijkt het wel.

Sas: 'De werksaamheidsgraad is één aspect, maar ook de productiviteit is heel belangrijk. Het is niet omdat niet iedereen aan het werk is, dat het systeem niet kan werken. We hebben veel geld tekort om hoge productiviteitsgraad. Die ligt alleen in Ierland, Noorwegen en Luxemburg hoger. Als alleen belastingparen dijzen en gasproducenten het beter doen dan België, dan zitten we nog niet zo slecht. Maar we moeten dan wel blijven investeren in onderwijs en menselijk kapitaal. Dat is nu niet het geval.'

Van Craeynest: 'Het is waar dat meer mensen aan het werk niet per se een garantie is voor meer welvaart. Het is vooral een sociaal gegeven. De armoedecijfers zijn in sommige regio's erg hoog. Het is eerder vanuit een sociale optiek, ingeschikt om meer mensen aan de slag proberen te krijgen, dan vanuit een economisch perspectief. De toekomst van de welvaart is inderdaad vooral afhankelijk van de productiviteitsgroei, en die is stilgevallen.'

Toch kunnen we er niet omheen dat we 30 tot 45 miljard euro moeten vinden om op termijn de verzorgingskosten te betalen. Waar moeten we die halen? Meer belastingen?

Sas: 'Neen. België heeft al vrij veel belastingen – al is het niet zo extreem hoog zoals soms beweerd wordt, als je het internationaal vergelijkt. Alleen is de belastingdruk heel veel verdeeld. Dat moet je beter in overwicht brengen. 'Je zult datersamen niet anders kunnen dan door de uitgaven te gaan. We geven 16 miljard euro aan subsidies aan bedrijven, zijn die wel doeltreffend? Ook de desinvesteringen, de Vlaamse voorop, geven veel geld uit. Zijn al die overheidsinstellingen wel zinvol? Een efficiëntie zou een transparante staatsstructuur zou ook helpen.'

'We geven 16 miljard euro aan subsidies aan bedrijven, zijn die wel doeltreffend?'

Willem Sas

Van Craeynest: 'Die 16 miljard euro subsidies aan bedrijven zijn wel een beetje bizar. Die in die bedrag zitten ook de uitgaven voor de gezondheidszorg en de dotatie aan de NMBS. Het grootste deel van die uitgaven is bestemd als compensatie voor de zware belastingdruk op arbeid, denk maar aan de korting voor ploegenarbeid.'

'Maar om op die verzorgingskosten te komen, denk ik denk dat je heel kritisch naar zowel alle over-

Wie is Bart Van Craeynest?

► 47 jaar
► Sinds 2016 hoofdcommissie bij werksaamheidsorganisatie Voka
► Voormalig hoofdcommissie bij Locomotie en Degroot Pierencom en België-specialist bij KBC
► Auteur van *Saparaat* en *Tenag maar de Feiten*

Wie is Willem Sas?

► 39 jaar
► Onderzoeker publieke economie aan de universiteit van Straling (Schiedamschen) verbonden aan de KU Leuven, University of Edinburgh en het CE Sifo (München)
► Werkte mee aan de recente burgerbevestiging over de staats-hervoering
► Voerde voor de overheid verschillende onderzoeken uit rond federalisme en geldstromen

heidsuitgaven moet kijken. Onderwijs, justitie... de uitgaven liggen in België hoog, als je internationaal vergelijkt, terwijl de kwaliteit vaak te wensen overlaat. En natuurlijk moet je naar de pensioenen zelf kijken. Langer werken zal nodig zijn. Je moet de excessen uit sommige pensioenstelsels halen, de te soepel gestelde periodes aanpakken... Maar ook sommige subsidies aan bedrijven mogen in vraag gesteld worden.'

Jullie Antwerpse collega-econoom Ivo Marx schreef onlangs dat België in sommige opzichten als voorbeeld dient voor andere landen. Mee eens?

Sas: 'Op het moment dat inertie een kwaliteit wordt, scoort België goed, ja. Dat was bijvoorbeeld zo toen ons land meer dan vijfhonderd dagen geen regering had en niet onnodig ging besparen zoals andere landen. Maar als je snel moet beslissen, zoals in de regio's, maar dan moet je het niet handig dat je negen ministers van Volksgezondheid hebt. Ik ben toch vooral kritisch. België werkt, maar het kan zeker beter. Ik ben heel teleurgesteld over de inertie in de besluitvorming, bijvoorbeeld op het gebied van pensioenen en fiscaliteit.'

Van Craeynest: 'De coronacrisis zijn we goed doorgekomen. De economische terugval die we vreesden, viel uiteindelijk goed mee. Er was namelijk structurele schade. Maar nu zitten we in een omgekeerde situatie. Net op het moment dat de economie in recessie gaat, krijgt het bedrijfsleven af te rekenen met een structurele energie- en loonkostenhandicap. Deze keer dreigen we wel bedrijven te verliezen.'

Sas: 'Het probleem in België is dat bevoegdheden zoals de arbeidsmarkt te versnipperd zijn. Acties en de Vlaanderen ook niet helpen. En intensief beginnen samenwerken. Het spreekt voor zich dat dat veel beter kan. Vlaanderen heeft er alle belang bij dat Brussel en Wallonië goed draaien, ze zijn de belangrijkste handelspartners. Je lost niet alles op door bevoegdheden terug naar het federale niveau te brengen, maar evenmin door ze volledig in regionale handen te geven. Het gaat er voor al om beter samen te werken. Daarom houdt een eenvoudiger federalisme met alleen vier regio's wel steek. Die immobilitie komt toch deels voort uit de transfers. Je zult iets moeten vinden dat Wallonië ertoe brengt om economisch beter te presteren. Het excuus dat heel wat inkomende belastingen in België wordt verdeeld, zal ons nog verder van een oplossing brengen.'

'Maar er zijn ook lichtpunten. Iemand als staatssecretaris Thomas Dermine (PS) belichaamt een nieuw elan, met een Wallonië dat veel ondernemender en internationaler gericht is. We moeten goed beleid

Confederalisme is geen alternatief?

Sas: 'In confederalisme gesloot ik helemaal niet. Confederalisme waren in het verleden nooit stabiel. Ofwel vallen ze na enkele jaren uiteen, of wel vergroepen ze tot een federatie, zoals de VS of Zwitserland. Een con-

federaal België zou ook niet werken omdat er nog steeds bevoegdheden op het confederale niveau zouden vergeten, zoals het globale begrotingscijfer dat elk jaar moet voorgelegd worden aan de Europese Commissie, of onze klimaatdoelstellingen. In een confederale raad dreigt dat proces constant geblokkeerd te worden door veto's. Als de besluitvorming nu al vastloopt, hoe zou dat werken als er echt niets meer overblijft dat ons verbindt?'

'Er werken nu minder Walen in Vlaanderen dan vroeger. Die immobiliteit komt toch deels voort uit de transfers?'

Bart Van Craeynest

Van Craeynest: 'Bevoegdheden als gezondheidszorg en arbeidsmarktbeleid dragt je beter volledig over aan de regio's, maar dan moet je er ook financiële verantwoordelijkheid aan koppelen. Nu is gezondheidspreventie een regionale bevoegdheid, maar de kosten die daaruit voortvloeien, komen het federale niveau ten goede.'

Toch hinkt Wallonië op de arbeidsmarkt steeds meer achterover tegenover Vlaanderen. Werken de transfers niet contraproductief?

Van Craeynest: 'De transfers aftakken zal niet veel helpen, er zal waarschijnlijk niet worden. Nu al is de armoede in Wallonië en Brussel onaanvaardbaar hoog, een nog armer Wallonië of Brussel zou Vlaanderen ook niet helpen. En separatie lijkt me evenmin een haalbare oplossing.'

'Anderzijds kun je er niet omheen dat de transfers een gevolg zijn van een verschildend economisch beleid en dat die transfers een bepaald beleid versterken. Er werken dubbel zoveel Noord-Franzen in West-Vlaanderen als Walen. En het aantal Walen dat in heel Vlaanderen werkt, is zelfs aan het afnemen, ondanks de lerape op de Vlaamse arbeidsmarkt en de lege werksaamheidsgraad in Wallonië. Zo kan je efficiëntie-winsten boeken, en weet de kiezer opnieuw welke politicus bevoegd is voor wat. Het zou ook goed zijn om de loonvorming niet langer op nationaal niveau te regelen. In Antwerpen is de levensstandaard lager dan in Leuven. Je kunt dat niet negeren.'

Sas: 'Daar ben ik het niet helemaal mee eens. In het Koninkrijk bijvoorbeeld, waar ik doer, is die kloof nog groter, zeker in de oude industriegebieden. In Noord-Engeland is de armoede onmiskenbaar hoger dan in Wallonië, ook in Frankrijk kamp het noorden

Bart Van Craeynest (L) en Willem Sas. ©

net met een kloof. De transfers naar Wallonië afpakken zal niet helpen, integendeel. Wallonië dreigt nog verder te verarmen en nog meer te kiezen voor extreme partijen zoals de PTB, die ons nog verder van een oplossing brengen.'

'Maar er zijn ook lichtpunten. Iemand als staatssecretaris Thomas Dermine (PS) belichaamt een nieuw elan, met een Wallonië dat veel ondernemender en internationaler gericht is. We moeten goed beleid

net belonen, via bijvoorbeeld een betere financieringswet, dat werkt beter dan dreigen.'

Men zegt soms dat er geen 'echte leiders' meer zijn. Ligt de kwaliteit van de politiek nu lager dan vroeger?

Van Craeynest: 'Vroeger niet dat je vroeger ook mensen als Guy Mathot (PS) had, die zei dat de staatsschuld er vanzelf gekomen was en ook van zelf weer zou verdwijnen. Ik denk dat vooral de maatschappij veran-

derd is. Sociale media spelen daar een rol in, politici moeten meer scoren op de korte termijn. De tijd dat politiek en het middenveld de zaken onderling regelden in Poepelen is voorbij.'

Sas: 'Ik zie wel dat de neging bij hoogopgevoeden om de politiek in te gaan, is afgenomen. Het gevaar dreigt dat de talentbasis zal afkalven. Maar het zit ook in de vraag zijde. Het politieke extremisme heeft door onderliggende factoren de

'Zodra de Europese Commissie de begrotingsdiscipline weer activeert, zal België op het strafbankje belanden'

Bart Van Craeynest

Van Craeynest: 'De regering had bij ons eerder duidelijk moeten maken dat de inflatieschok hoe dan ook een varaming met zich mee zou brengen. Zo had dat beleid kunnen maken om de meest kwetsbaren te helpen en de concurrentiekracht te ondersteunen. Nu wordt zelfs de middenklasse geholpen omdat politiek in een opgevoerd verarmen gevaakt om maar te scoren.'

Zien jullie een situatie ontstaan waarbij hervormingen overbodig worden door druk van buitenaf?

Van Craeynest: 'Zodra de Europese Commissie de begrotingsdiscipline weer activeert, zal België op het strafbankje belanden. Die druk zal er komen, maar dat zijn vooral woorden. Ik voorzie minder druk van de financiële markten omdat we in de coronacrisis zitten. Het gaat nog niet slecht genoeg om ernstige politiek erode te bewegen de volgende stappen te zetten.'

Sas: 'Exact. Er is een schok nodig om mensen in actie te doen schieten.'

Van Craeynest: 'België is nog altijd een van de beste plekken ter wereld om te wonen, dat kan je niet ontkennen. Maar we laten kansen liggen en gaat potentieel verloren. We zitten nu ook in zo'n gevaarlijk moment. Door onze automatische stabilisatie zal de lonen dalen in België nu veel sneller dan in de buurlanden. Uiteindelijk zullen de lonen daar ook evenveel stijgen, en staan de lonen na vijf jaar op hetzelfde niveau als in België. Het grote gevaar is dat je in die vijf jaar bedrijven verliest die uit België wegtrekken of niet langer investeren. Die komen niet meer terug. Dus je moet de automatische inderking niet volledig afschakelen, maar wel aanpassen.'

Sas: 'We kunnen de timing van de inderking inderdaad meer spreiden, maar ook de steun aan bedrijven kan gericht. Los daarvan hangt stabiliteit ook af van de markt waarvan je deel uitmaakt. Na het aantreden van Liz Truss ontstond in het Verenigd Koninkrijk een crisis zoals we die alleen in emerging countries kennen. Maar toen in Italië Giorgio Meloni aan de macht kwam, gaven de markten geen klik. Soms is het beter om ingebreed te zitten in een ingewikkelde kluisen zoals de EU om te voorkomen dat er domme dingen gebeuren.'

Door Stijn Decock, Ruben Mooljman Foto: Fred Debruyck